NKSPT's

Arts, Science and Commerce College, Badnapur

Affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, Maharashtra

3.3.3 - Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during the year 2021-22

Population Growth

Social
Economic
Geographical
Cultural
and
Political Consequences

Editor
Dr. Gajar Tukaram Dattatray

Sr. No.	Title	Author	Page No.
17	भंडारा जिल्हयातील ग्रामीण व नागरी लोकसंख्येचा भौगोलिक अभ्यास	अश्विन सुरेश खांडेकर	95-99
18	भारतातील लोकसंख्या धोरण	प्रा. संजय खिल्लारे	100-107
19	अमरावती जिल्ह्यातील लोकसंख्या अवलंबन गुणोत्तरातील बदल : भौगोलिक अध्ययन	डॉ राजेश पांडुरंग मेश्राम	108-115
20	रायगड जिल्ह्यातील लोकसंख्या वाढ- एक समस्या	डॉ. देवकर भाऊसाहेब सोनाजी प्रा. नंदकिशोर आत्माराम पाटील	116-123
21	महाराष्ट्राची वाढती लोकसख्ंया आणि आर्थिक विकास चिकित्सक अभ्यास	डॉ.जी.आर.खेडकर विठठल हरीभाउ नागरे	124-128
22	वाढती लोकसंख्याः कारणे, दुष्परिणाम आणि उपाय	प्रा. डॉ. वैद्य रामदास प्रा. राठोड डी.जी.	129-134
23	लोकसंख्या वाढीचे सामाजिक व सांस्कृतिक परिणाम - एक अभ्यास	डॉ. देवकर भाऊसाहेब सोनाजी डॉ. सामग सुनिल व्यंकटेश	135-143
24	जळगाव जिल्ह्याच्या पर्वतपदिय क्षेत्रातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा भौगोलिक अभ्यास	डॉ. प्रफुल्ल सुधाकर ठाकरे	144-148
25	लोकसंख्या स्फोट आणि पर्यावरणाची अवनतीः एक अभ्यास	प्रियंका सुभाष खरात	149-152
26	औरंगाबाद जिल्ह्यातील लोकसंख्यावाढः एक अवलोकन	डॉ. पाटील एस.ए.	153-157
27	जागतिक लोकसंख्यावाढ व त्याचे परिणाम	डॉ. विजय केंदळे डॉ. विजय राजाळे	158-162

जागतिक लोकसंख्यावाढ व त्याचे परिणाम

प्रा. विजय केंदळे
भूगोल विभाग
राष्ट्रमाता इंदिरा गांधी महाविद्यालय,
जालना.

डॉ. विजय राजाळे
भूगोल विभागप्रमुख,
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
जालना

प्रस्तावना:

लोकसंख्यावाढ हा राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील चर्चेचा गंभीर विषय बनला आहे. २०११ च्या जनगणनेनुसार भारताची एकूण लोकसंख्या १२५ कोटी होती. ही लोकसंख्या जगाच्या एकूण लोकसंख्येच्या १७.५ टक्के होती. आपला देश भारत जगातील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश चीन (१३४.१ कोटी) नंतर दुसरा सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश आहे. भारताची एकूण लोकसंख्या अमेरिका, जपान, इंडोनेशिया, ब्राझील, पाकिस्तान या सर्व देशांच्या एकूण लोकसंख्या एवढी आहे व ही लोकसंख्या दिवसेंदिवस प्रचंड मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. सन १९४१ मध्ये भारताची लोकसंख्या ३२ कोटी होती. ही लोकसंख्या वाढून जनगणना २०११ येईपर्यंत १२१ कोटी झाली जी अवघ्या ५० वर्षात दुप्पट दिसून येते. आजची स्थिती अशी आहे की जगातील सहा व्यक्ती मधून एक व्यक्ती भारतीय आहे यावरुन आपल्याला लोकसंख्या विस्फोटाची कल्पना येते. भारतात होत असलेल्या जनसंख्या विस्फोटावर जर आळा घातला नाही तर तज्ञांच्या मते २०३० पर्यंत भारत जगातील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश होईल.

२० व्या शतकाच्या सुरुवातीला जागतिक लोकसंख्या फक्त १.६ बिलियन होती. सन १९७४ मध्ये ती वाढून ४ बिलियन झाली, सन २००० मध्ये लोकसंख्या वाढून ६ बिलियन झाली. जागतिक लोकसंख्येचे अवलोकन केले तर असे दिसते की, जगाची लोकसंख्या जवळपास ७ बिलियन म्हणजे ७०० करोड पेक्षा जास्त आहे आणि ही लोकसंख्या १.११ टक्के या वार्षिक दराने सातत्याने वाढत आहे. सन २०४० मध्ये ९ बिलियन तर २०६० मध्ये लोकसंख्या १० बिलियन म्हणजे १००० करोड होऊ शकते. यावरुन आपणास अंदाज येऊ शकतो की, जागतिक लोकसंख्या ही मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. यामध्ये विकसित देशांमध्ये लोकसंख्या वाढीचा दर नियंत्रित असून विकसनशिल देशांमध्ये लोकसंख्या वाढीचा दर मोठ्या प्रमाणात आहे. ज्यामुळे एकंदरच जागतिक लोकसंख्यावाढ ही अधिक भयावह होत चालली आहे.

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

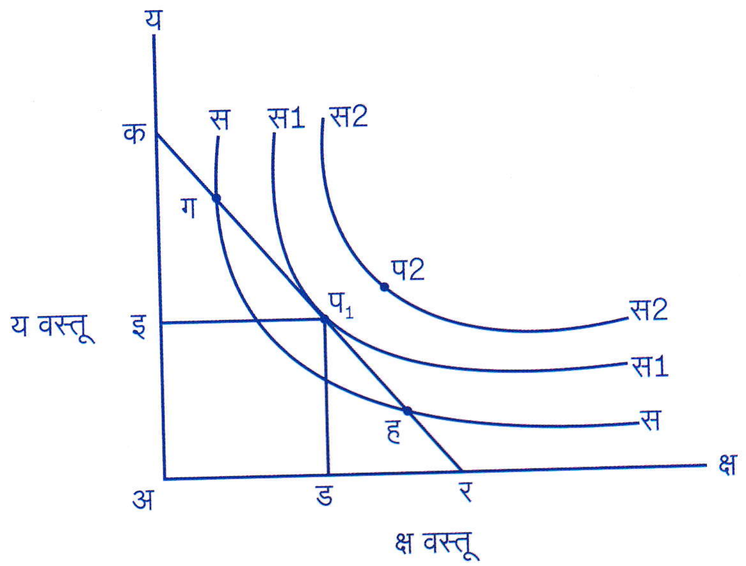

डॉ. विश्वास कदम
डॉ. गणेश गावंडे

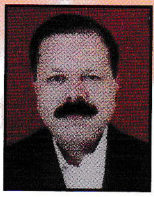

डॉ. विश्वास रघुनाथराव कदम

एम.ए. अर्थशास्त्र, लोकप्रशासन, एम.फिल. पीएच.डी.

मत्स्योदरी शिक्षण संस्थेचे कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, अंबड येथे ३६ वर्षे पदवी स्तरावर आणि अंकुशराव टोपे महाविद्यालय जालना येथे दोन वर्ष पदव्युत्तर (एम.फिल.) स्तरावर अध्यापनाचा अनुभव. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद संचलित एकमेव मॉडेल डिग्री कॉलेज, घनसावंगी येथे ३ वर्ष प्रभारी प्राचार्य पदाचा अनुभव. डॉ. कदम यांच्या मार्गदर्शनाखाली ५ विद्यार्थ्यांना पीएच. डी. ही पदवी आणि ४ विद्यार्थ्यांना एम.फिल. ही पदवी प्राप्त झाली आहे. तसेच डॉ. कदम यांचे यापूर्वी अर्थशास्त्र या विषयावरील १४ ग्रंथ प्रकाशित झाले आहेत.

डॉ. गणेश बापूराव गावंडे

एम.ए. अर्थशास्त्र, पीएच.डी.

निर्मल क्रीडा व समाज प्रबोधन ट्रस्ट, औरंगाबाद द्वारा संचलित कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय बदनापूर, जि. जालना येथे अर्थशास्त्र विभागात प्राध्यापक या पदावर कार्यरत आहेत. त्यांना २५ वर्ष पदवी व ५ वर्ष पदव्युत्तर स्तरावर अध्यापनाचा अनुभव आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद येथील अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाचे ते सदस्य आहेत. २००६ पासून ते पीएच. डी. संशोधक मार्गदर्शक आहेत. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली ११ विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र या विषयात पीएच. डी. ही पदवी प्राप्त झाली आहे. मराठी अर्थशास्त्र परिषदेत त्यांना 'अमर्त्य सेन' उत्कृष्ट शोधनिबंधाचे पारितोषिक प्राप्त झाले आहे. यापूर्वी त्यांची अर्थशास्त्र विषयावरील ५ पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

KP AURANGABAD

कैलाश पब्लिकेशन्स्

औरंगपुरा, औरंगाबाद - 431001.

kailashpublications@gmail.com

9325214191, 8055555500

ISBN 978-93-93623-38-6

9789393623386

Choice Based Credit System (CBCS) Pattern नुसार
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या जून २०२२ पासून नवीन
अभ्यासक्रम बी. ए. प्रथम वर्ष अर्थशास्त्र विषयासाठी... आणि
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या बी. ए. प्रथम वर्ष
अर्थशास्त्र विषयासाठी उपयुक्त.

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

लेखक
डॉ. विश्वास रघुनाथराव कदम
(एम.ए., एम.फिल., पीएच.डी.)
निवृत्त सहयोगी प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभागप्रमुख,
मत्स्योदरी शिक्षण संस्थेचे
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, अंबड, जि. जालना

डॉ. गणेश बापूराव गावंडे
(एम. ए., पीएच.डी.)
प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभागप्रमुख,
निर्मल क्रीडा व समाजप्रबोधन ट्रस्ट, औरंगाबाद संचलित
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
बदनापूर, जि. जालना

कैलाश पब्लिकेशन्स
औरंगपुरा, औरंगाबाद

स्थूल अर्थशास्त्र

डॉ. विश्वास कदम
डॉ. गणेश गावंडे

Skill India
कौशल भारत - कुशल भारत

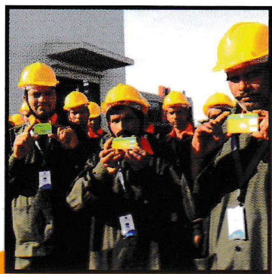
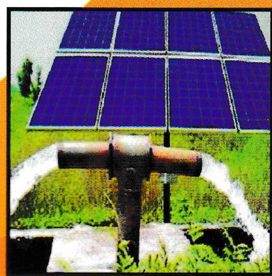
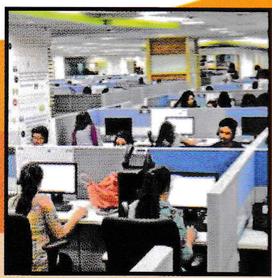

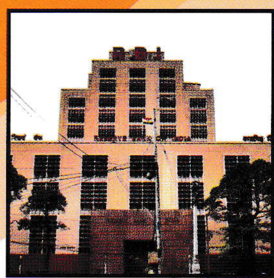

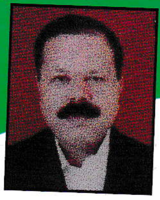

डॉ. विश्वास रघुनाथराव कदम

एम.ए. अर्थशास्त्र, लोकप्रशासन, एम.फिल. पीएच.डी.

मत्स्योदरी शिक्षण संस्थेचे कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, अंबड येथे ३६ वर्षे पदवी स्तरावर आणि अंकुशराव टोपे महाविद्यालय जालना येथे दोन वर्ष पदव्युत्तर (एम.फिल.) स्तरावर अध्यापनाचा अनुभव. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद संचलित एकमेव मॉडेल डिग्री कॉलेज, घनसावंगी येथे ३ वर्ष प्रभारी प्राचार्य पदाचा अनुभव. डॉ. कदम यांच्या मार्गदर्शनाखाली ५ विद्यार्थ्यांना पीएच. डी. ही पदवी आणि ४ विद्यार्थ्यांना एम.फिल. ही पदवी प्राप्त झाली आहे. तसेच डॉ. कदम यांचे यापूर्वी अर्थशास्त्र या विषयावरील १३ ग्रंथ प्रकाशित झाले आहेत.

डॉ. गणेश बापूराव गावंडे

एम.ए. अर्थशास्त्र, पीएच.डी.

निर्मल क्रीडा व समाज प्रबोधन ट्रस्ट, औरंगाबाद द्वारा संचलित कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय बदनापूर, जि. जालना येथे अर्थशास्त्र विभागात प्राध्यापक या पदावर कार्यरत आहेत. त्यांना २५ वर्ष पदवी व ५ वर्ष पदव्युत्तर स्तरावर अध्यापनाचा अनुभव आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद येथील अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाचे ते सदस्य आहेत. २००६ पासून ते पीएच. डी. संशोधक मार्गदर्शक आहेत. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली ११ विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र या विषयात पीएच. डी. ही पदवी प्राप्त झाली आहे. मराठी अर्थशास्त्र परिषदेत त्यांना 'अमर्त्य सेन' उत्कृष्ट शोधनिबंधाचे पारितोषिक प्राप्त झाले आहे. यापूर्वी त्यांची अर्थशास्त्र विषयावरील ४ पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

KP AURANGABAD
कैलाश पब्लिकेशन्स्
औरंगपुरा, औरंगाबाद - 431001.
kailashpublications@gmail.com
9325214191, 8055555500
ISBN 978-93-93623-25-6

Choice Based Credit System (CBCS) Pattern नुसार
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या जून २०२२ पासून
नवीन अभ्यासक्रम बी. ए. प्रथम वर्ष सत्र अर्थशास्त्र विषयासाठी... आणि
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या बी. ए. द्वितीय वर्ष
अर्थशास्त्र विषयासाठी उपयुक्त.

स्थूल अर्थशास्त्र

लेखक
डॉ. विश्वास रघुनाथ कदम
(एम.ए., एम.फिल., पीएच.डी.)
निवृत्त सहयोगी प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभागप्रमुख,
मत्स्योदरी शिक्षण संस्थेचे
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, अंबड, जि. जालना

डॉ. गणेश बापूराव गावंडे
(एम.ए., पीएच.डी.)
प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभागप्रमुख,
निर्मल क्रीडा व समाजप्रबोधन ट्रस्ट, औरंगाबाद संचलीत
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
बदनापूर, जि. जालना

कैलाश पब्लिकेशन्स

2021 - 2022

Empowering Women : A Journey Through the Ages

Editors
Anushree Khaire
Kanchan Deshmukh

Ideal Publication

ISBN: 978-93-89817-65-2

महिलांचे पंचायतराज व्यवस्थेतील नेतृत्व

डॉ. जे. व्ही. निकाळजे[1]

प्रस्तावना :-

पुरुष प्रधान संस्कृतीचा स्वीकार करणाऱ्या राष्ट्रात महिलांचे विश्व 'चुल आणि मुल' एवढ्यापुरतेच मर्यादित केले होते. राजकारण, समाजकारण, शासन व प्रशासन यापासून महिलांना दूरच ठेवण्यात आले होते. अनेक वर्षांपर्यंत महिलांना मतदानाचा अधिकार नाकारण्यात आला होता. वैयक्तिक स्वातंत्र्याचे समर्थक जेव्हा सक्रिय झाले तेंव्हा महिलांमधील साक्षरता व जागरुकता वाढायला सुरुवात झाली. महिलांना मतदानाचा अधिकार मिळविण्यासाठी प्रदीर्घ काळ संघर्ष करावा लागला. जगात सर्वप्रथम न्युझीलंड व ऑस्ट्रेलियाने राष्ट्रीय कायदेमंडळात महिलांना मतदानाचा अधिकार इ.स. 1893 मध्ये दिला तर भारतात 1935 मध्ये महिलांना मतदानाचा अधिकार बहाल केला. म्हणजेच महिलांच्या राजकीय प्रवासाची सुरुवात झाली किंवा पहिला टप्पा पार करण्यात आला.

स्थानिक समस्यांचे समाधान, स्थानिक जनतेचा सहभाग आणि स्थानिक नेतृत्वाला संधी यामुळे पंचायतराज व्यवस्थेला लोकशाही व्यवस्थेचा पाया मानले जाते. केंद्रशासन किंवा राज्य शासनाच्या तुलनेत पंचायतराज व्यवस्था जनतेच्या अधिक जवळ असते. सर्वसामान्यपणे स्थानिक पातळीवर लोकशाही विकेंद्रीकरणातून पंचायतराज हे स्थानिक गरजानुरुप कार्य करणाऱ्या स्थानिक जनप्रतिनिधींमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या व्यवस्थेला पंचायतराज व्यवस्था म्हणतात.

पंचायतराज व्यवस्था म्हणजे केंद्रशासित प्रदेशात केंद्र सरकारच्या व घटक राज्यात राज्य सरकारच्या कायद्याद्वारे स्थापन झालेली व दैनंदिन प्रशासनाबाबत स्वायत्तपणे निर्णय घेऊन त्याची अंमलबजावणी करणारी संस्था होय. यात स्थानिक लोकप्रतिनिधी हे स्थानिक प्रदेशाचा व नागरिकांचा विकास करण्याचा प्रयत्न करतात.

महिलांचा राजकीय सहभाग :-

भारतात महिलांचा राजकारणात सहभाग हा भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनाच्या काळात झालेला दिसतो. कस्तुरबा गांधी, सरोजिनी नायडू, कमला नेहरु, सुचेता कृपलानी, विजयालक्ष्मी पंडीत, राजकुमारी अमृता कौर, उषा मेहता, अरुणा आसफअली यासारख्या महिला भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनात अग्रभागी होत्या. पुढे याच महिला भारतीय महिलांना राजकारण व समाजकारणात पुढाकार घेण्यासाठी प्रेरणादायी ठरल्या. भारतातील महिलांनी आपल्या हिमतीने व स्वकर्तृत्वाने शासन व प्रशासनातील उच्च पदे प्राप्त करुन महिला या पुरुषांपेक्षा कोणत्याही बाबतीत कमी नाहीत हे सिद्ध करुन दाखविले आहे. ज्यात भारताच्या पंतप्रधान, राज्यांच्या मुख्यमंत्री, विविध खात्याच्या केंद्रीय मंत्री, राज्यमंत्री यासारख्या पदावर महिलांनी जबाबदारीपूर्वक व नेत्रदिपक अशी कार्य केलेली आहेत.

[1]विभागप्रमुख, गृहविज्ञान विभाग,
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बदनापूर, जि.जालना

Estd : 1962
'A++' Accredited by NAAC (2021) with CGPA 3.52

SHIVAJI UNIVERSITY, KOHAPUR

Centre for Distance and Online Education

CERTIFICATE

This is to certify that **Dr. Ateeq Ahmed Qureshi, Arts Science and Commerce College Badnapur, Dist. Jalana** has contributed as a Unit writer for Self Instructional Material prepared by Centre for Distance and Online Education, Shivaji University, Kolhapur is as below.

Sr. No	Name of the Self Instructional Material (SIM)	Details of Unit Writing and Editing	ISBN No.
4	BA Part III Urdu : Paper 10 and 15	Unit Writing of Sem. 5 Unit No. 1 to 4	978-93-92887-72-7

Director

Ref : SU/CDOE/[illegible]

Date:

ادب میں اخلاقیات اور انسانی اقدار

☆

مرتبین

ڈاکٹر جی۔این۔شندے

ڈاکٹر ایس۔ایم۔دُرّانی

संपादक

डॉ. जी.एन. शिंदे

डॉ. एस.एम. दुर्राणी

﴿فہرست﴾

۱۔	ردو اور عربی شاعری میں اخلاق۔۔۔	سینئر پروفیسر ڈاکٹر یوسف عامر	07
۲۔	اردو شاعری میں انسانی اقدار	پروفیسر خواجہ محمد اکرام الدین	22
۳۔	کلامِ انیسؔ میں اخلاقی قدریں	ڈاکٹر قاضی نوید	30
۴۔	منشی پریم چند کے ناول میں۔۔۔	ڈاکٹر کیرتی جاوڑے	34
۵۔	دکنی مثنویوں میں اخلاقیات کا درس	ڈاکٹر رفیعہ سلیم	50
۶۔	اردو نظم میں انسانی اقدار و۔۔	ڈاکٹر محمد اقبال جاوید	57
۷۔	ادب کی ماہیت اور روایت	ہما کوثر (ناندیڑ)	65
۸۔	مولانا الطاف حسین حالیؔ کی نظموں۔۔۔	ڈاکٹر قادری سید واجد سید ابراہیم	69
۹۔	اردو ناول میں انسانی اقدار و اخلاقیات۔۔۔	ڈاکٹر شیخ محمد مصطفیٰ عبدالستار	76
۱۰۔	اخلاق و اقدار کا پاسدار شاعر۔۔۔ساحرؔ	پروفیسر سیّد وسیم	82
۱۱	ادب اور اقدار	ڈاکٹر قریشی عتیق احمد ہنگولوی	90
۱۲۔	نذیر احمد کے ناولوں میں اصلاحِ۔۔۔	ڈاکٹر صبیحہ سمیر الدین سید	93
۱۳۔	خواتین افسانہ نگاروں کے۔۔۔	ڈاکٹر لبنیٰ فرحین	97
۱۴۔	اردو ناول میں انسانی اقدار و۔۔۔	شیخ مزمل شیخ نثار، ناندیڑ	106
۱۵۔	اردو ناولٹ میں بدلتی قدریں	ڈاکٹر سہیم الدین خلیل الدین صدیقی	111
۱۶۔	مولوی نذیر احمد کے ناولوں میں۔۔۔	ڈاکٹر فرزانہ بیگم	118
۱۷۔	ادب اور سماج کا رشتہ	ڈاکٹر گلناز بیگم محمد اسحاق خان	121
۱۸۔	اردو شاعری میں انسانی اقدار۔۔۔	محبوب عالم	124
۱۹۔	ادب اور سماج	ڈاکٹر شائستہ تبسم اسد اللہ خان	131
۲۰۔	جدید ادب اور اقدار کی تعلیم	ڈاکٹر ثُریا بیگم محمود خان	135
۲۱۔	ادب اور انسان کا رشتہ	مُحمد اسمٰعیل مُحمد عبدالنعیم	143
۲۲۔	ادب میں اخلاقیات اور۔۔۔	ڈاکٹر ریحانہ سلطانہ	147
۲۳۔	ادب میں اخلاقیات اور۔۔۔	سیّد عبدالحنان ہلال الدین	150
۲۴۔	ادب اور سماج کا رشتہ	شبانہ دُرانی	157
۲۵۔	نظیر اکبرآبادی کی شاعری میں سماجی اقدار	صدف آرا محمد شفیع چوبدار	160
۲۶۔	عصری اُردو غزل میں سماجی اقدار	پروفیسر ڈاکٹر چوبدار محمد شفیع عبدالستار	163
۲۷۔	دب اور سماج کا رشتہ	ڈاکٹر حبیب النساء بیگم یوسف علی	169
۲۸۔	ردو داستانوں میں طنز و مزاح، انسانی اقدار۔۔۔	ڈاکٹر محمد مدثر محمد افسر فاروقی	171

☆☆☆

رئین و ناقدین طئے کریں گے امید

ڈاکٹر دُرّانی شبانہ

صدر شعبۂ اُردو

یشونت مہاودیالیہ ناندیڑ

ادب اور اقدار

ڈاکٹر قریشی عتیق احمد ہنگولوی

صدر شعبہ اردو، آرٹس سائینس وکامرس کالج بدناپور ضلع جالنہ

دب کیا ہے اور اقدار کیا ہے ؟ ادب اور اقدار کا کیا تعلق ہے ۔ کیا ادب کو کسی اقدار کا پابند ہونا
ہے۔۔۔۔۔۔!

کیا ادب میں اقدار خود باخود کارفرما ہوجاتے ہیں ۔ یا ادب کے لئے اقدار کا ہونا لازم وملزوم ہے ۔۔۔؟ کون سی قدریں ادب کے لئے مفید ہے اور کونسی مضر ہے آیئے اس مباحثہ کو ادب اور اقدار کے معنی مفہوم اور تعریف کے حوالے سے آگے بڑھاتے ہیں ۔

دب کے لغوی معنی اردو لغت کے اعتبار سے اخلاقی یا معاشرتی اصول کی پابندی، شایستگی، تہذیب، تمیز، ۔ذات و مذاق کا اعلیٰ معیار کسی کی عظمت یا بزرگی کا پاس ولحاظ، حفظ مراتب، احترام، تعظیم پسندیدہ طریقہ، ضابطہ یا سلیقہ تہذیب جو ایک گروہ یا قوم کو دوسرے گروہ یا قوم سے ممتاز کرے قاعدہ، قرینہ، طریقہ نظم ونثر وران کے متعلقات (معانی، بیان، بدیع، عروض، قافیہ، وغیرہ) لٹریچر، زبان

مذکورہ بالا ادب کے لغوی معنی ایک صالح اور منضبط سماج کے ان مثبت رویہ کی طرف نشاندہی کرتے ہیں جسے ہم کسی کامیاب واصول پسند معاشرے کی حیثیت سے جانتے ہے اور ساتھ ہی ساتھ لغت کے اعتبار سے دب فنون لطیفہ کا وہ جز لائینفک بھی ہے جس میں انسان لفظوں کا سہارا لیکر اپنے مافی الضمیر کی، سماج و معاشرے، اور اپنے جزبات احساسات کی مرقع کشی کرتا ہے ۔ آیئے علمائے فنون ادب کی کیا تعریف بیان کرتے ہیں اس کا جائزہ لینگے تاکہ ادب کے لغوی معنی ادب کی تعریف میں اقدار کی کارفرمائی کا اندازہ ہوسکے ۔

ادب (literature) عربی زبان کا لفظ ہے اور مختلف النوع مفہوم کا حامل ہے ۔ ظہور اسلام سے قبل عربی زبان میں ضیافت اور مہمانی کے معنوں میں استعمال ہوتا تھا ۔ بعد میں ایک اور مفہوم بھی شامل ہوا جسے ہم مجموعی لحاظ سے شائستگی کہہ سکتے ہیں ۔ عربوں کے نزدیک مہمان نوازی لازمہ شرافت سمجھی جاتی ہے، چنانچہ شائستگی، سلیقہ اور حسن سلوک بھی ادب کے معنوں میں داخل ہوئے ۔ جو مہمان داری میں شائستہ ہوگا وہ عام زندگی میں بھی شائستہ ہوگا اس سے ادب کے لفظ میں شائستگی بھی آگئی ۔ اس میں خوش بیانی بھی شامل ہے ۔

خواہش تخلیق انسان کی فطرت ہے ۔ اسی جبلی خواہش سے آرٹ پیدا ہوتا ہے ۔ آرٹ اور دوسرے علوم میں یہی فرق ہے کہ اس میں کوئی مادی نفع مقصد نہیں ہوتا ۔ یہ بے غرض مسرت ہے ۔ ادب آرٹ کی

افکارِ مہاتما گاندھی
اور عصرِ حاضر

مرتب
ڈاکٹر محمد اقبال جاوید شیخ ابراہیم

Afkaar-e-Mahatma Gandhi Aur Asr-e-Hazir

Pages - 120

فہرست مشمولات INDEX

موضوع	مقالہ نگار	صفحہ نمبر
پیش لفظ	پروفیسر ڈاکٹر محمد اقبال جاوید	I
قومی یکجہتی اور تانیثیت کا علمبردار: مہاتما گاندھی جی	ڈاکٹر ساجد علی قادری	01
مہاتما گاندھی ۔۔ہمہ گیر شخصیت	پروفیسر ڈاکٹر محمد اقبال جاوید	09
اب کوئی "گاندھی" لوٹ آئے۔۔۔۔	ڈاکٹر قریشی عتیق احمد عبدالقدوس	12
ہندی اردو ہندوستانی کے فروغ میں گاندھی جی کا کردار	ڈاکٹر انصاری مسعود اختر ندوی	17
مہاتما گاندھی جی اور ستیہ گرہ	ڈاکٹر سید تاج الہدیٰ محمد یوسف خطیب	28
اردو ادب میں گاندھیائی فکر ایک جائزہ	ڈاکٹر محمد سمیع الدین	33
مہاتما گاندھی اور تحریک آزادیٔ ہند	ڈاکٹر عبدالرحیم اے مُلّا	36
یم۔کے۔ گاندھی: قلم کے دھنی	پروفیسر محمد آصف	44
[illegible]	ڈاکٹر فیروز خان	50

اب کوئی "گاندھی" لوٹ آئے ۔۔۔۔۔

ڈاکٹر قریشی عتیق احمد عبدالقدوس

"مہاتما گاندھی دنیا کی تاریخ کا وہ روشن باب ہے جس نے دنیا کے دھارے کو بدل دیا"۔ پہلی جنگ عظیم اور دوسری جنگ عظیم نے دنیا کو اور انسانیت کو جس قدر شرمسار کیا وہ چنگیز کی درندگی کے سامنے بھی ماند پڑ جائے، فضا بارود کی بو اور بہتے دریا خون آشام ہو گئے تھے، انسانیت، چھیتڑے چیتھڑے ہو رہی تھی، آہ و بکا کی زد میں وجود زن آگیا تھا۔ ہر کوئی اپنی اجارہ داری و طرہ امتیاز، برتری و ثابت کرنے کے لئے پنجہ آزمائی پر مصر تھا شخص سے لیکر جماعت، جماعت سے ملک اور ملک سے ملک اپنی برتری کے جھنڈے گاڑنے پر تلے ہوئے تھے ایسے دور میں ہندستان انگریزوں کی غلامی کی زنجیروں میں جکڑا ہوا تھا۔ سرزمین ہند میں انگریزوں کے ظلم و استبداد کی رودادیں ایک کتاب چاہتی ہیں۔ یہاں ان واقعات کا ذکر محال ہے جس کے ذریعہ انگریزوں نے ہر ہندوستانی کی سیاسی، معاشرتی، تہذیبی، مذہبی، فکری اور تفہیمی صلاحیتوں کو یرغمال بنا کر وطن عزیز پر حکومت کرنے کے تانے بانے بنے۔ زمین اور جغرافیائی حدود کی تقسیم اپنی جگہ لیکن جو بیج انگریزوں نے مٹی میں " پھوٹ ڈالو اور حکومت کرو" کا بویا وہ آج بھی سرزمین ہند کے کسی نہ کسی حصہ میں پنپتا ہے اور اس کی تباہ کاریاں پھر چاہتی ہے کہ اور اب کوئی گاندھی لوٹ آئے۔

ہندستانی معاشرہ ما قبل آزادی جن سماجی خرافات، سیاسی استحصال، لسانی تفرقے کے زد میں تھا اس کے ساتھ ہی ساتھ جابر حکمران کے سامنے اپنے حقوق کی جنگ لڑ رہا تھا اور اپنی آزادی اور انصاف کی جستجو میں لگا ہوا تھا ایسے دور میں حکومت کی طرف سے ظلم و استبداد کی انتہا ٹوٹی، عام شہریوں میں ہر ہندوستانی کے دل میں اس ظلم و جبر کے آگے سینہ تان کر کھڑے ہونے کا جذبہ جان گزیں ہوا تو جب اپنے حقوق کے حصولیابی کے لئے انتہا پسندی کی طرف راغب ہوا تو زمام حکومت یقیناً ڈانوا

لاف بھارت چھوڑو تحریک
و ہندوستان ظالم جابر
کا جانکاہ واقعہ بھی پیش

ف جاتے وقت گاندھی
ر ہندو انتہا پسند تنظیم ہندو
زور کرنے کے لئے ذمہ
روائی کے بعد مجرم قرار دیا
قتل دراصل ایک ایسا قتل

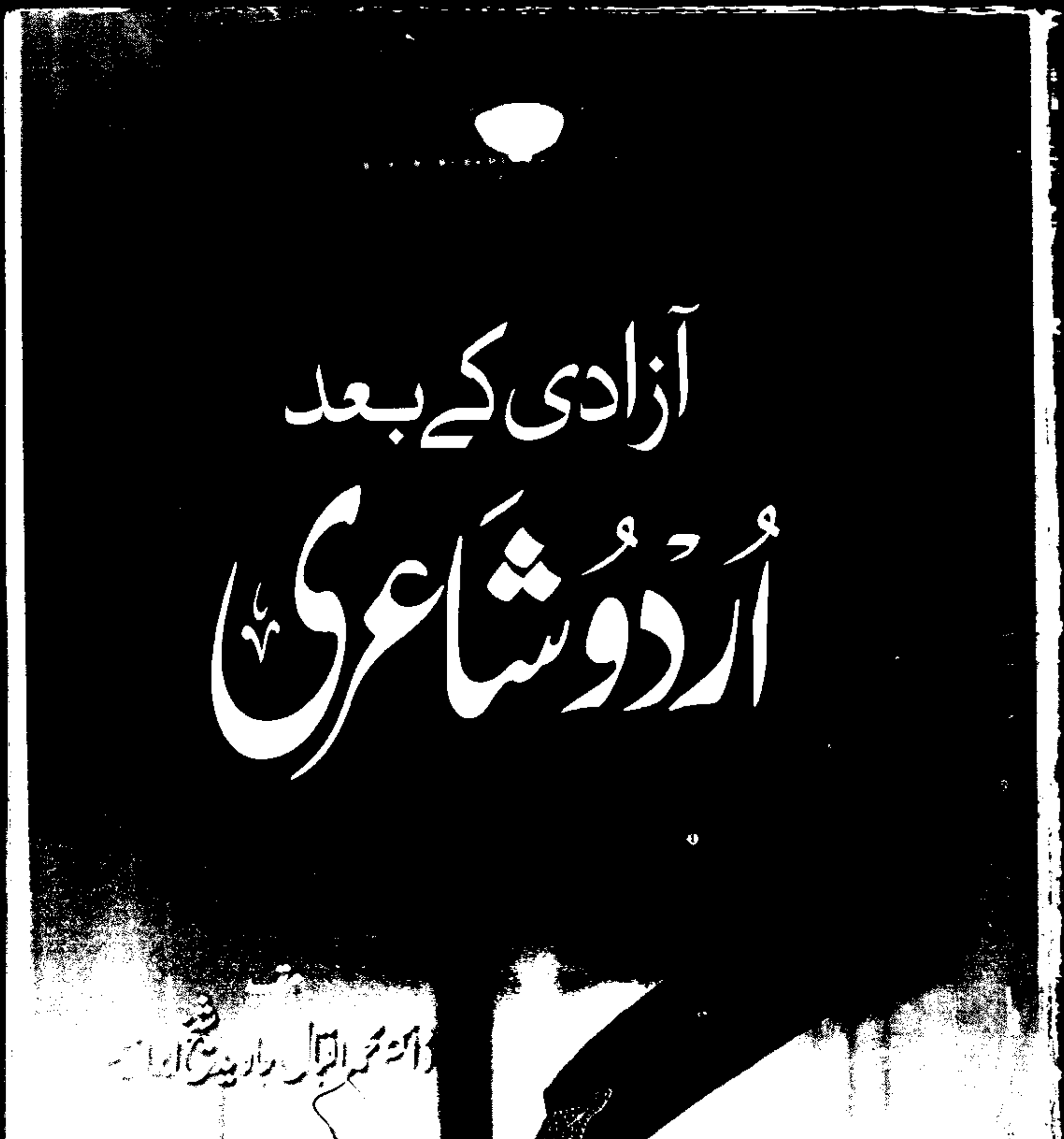
آزادی کے بعد
اردو شاعری

مشمولات

نمبر	عنوان	مقالہ نگار	صفحہ نمبر
	پیش لفظ	مرتب	I
	[illegible]	ڈاکٹر ساجد علی قادری	01
	[illegible]	ڈاکٹر عتیق احمد عبدالقدوس	09
	[illegible] کی نثری نظموں میں رومانیت و تجسس کے عناصر	ڈاکٹر انصاری مسعود اختر	13
	علامہ اقبال کی فکری جہت...... شاعری کے حوالے سے	ڈاکٹر محمد اقبال جاوید	23
۵	[illegible] غزل گو شاعر بشر نواز	ڈاکٹر عبدالرب	29
	[illegible] چند اہم شاعرات	سجاد رشید	34
	عہد جدید غزل کے بدلتے رنگ	ڈاکٹر شافعہ بانو	46
۸	جدید اردو نظم کی عملی صورتیں (نئی نظم کے حوالے سے)	ڈاکٹر شاہ جہاں بیگم گوہر	48
۹	۱۹۴۷ء کے بعد اردو نظم کے بدلتے ہوئے رجحانات	ڈاکٹر ناصرہ سلطانہ	57
۱۰	۱۹۴۷ء کے بعد اردو نظم کے بدلتے رجحانات	ڈاکٹر عبدالرحیم اے۔ ملاّ	63
۱۱	جدید غزل: منظر پسِ منظر	ڈاکٹر زہرہ جبیں	69

[illegible] زکریا، ص ٦٦]
[illegible] بھی کیا اور نظم لکھ کر خراجِ عقیدت [illegible]
[illegible] کا ذکر ملتا ہے اقبال کی ان شخصی [illegible]
[illegible] نے اظہار خیال کیا ہے۔

[illegible] ہے فلک برسوں
[illegible] انسان نکلتے ہیں

[illegible] کی ہر اس شخصیت سے اکثر [illegible]
[illegible] وافکارات، جن کی ذات اور جہات
[illegible] سے مذکورہ بالا علمائے ہنود [illegible]
[illegible] یہ علامہ کی عظمت کی ایک دلیل
[illegible] سے یاد کئے جاتے ہیں وہاعلما [illegible]
[illegible] تراش کر سامنے لے آتے ہیں اور
[illegible] کا نقارہ بن جاتے ہیں۔

[illegible]

[illegible]

[illegible] مشرق سے
[illegible] مسلمانوں
[illegible] واحد زبان مانی
[illegible] اور [illegible] زبان کی مشترکہ ساجھے
[illegible] اعتبار سے اردو کی بنیادیں جس طرح ہر
[illegible] اردو ادب بھی ہندستانی ادبیات کے خمیرہ کا
[illegible] ادب پر عربی فارسی زبانوں کا بڑا واضح اثر دکھائی دیتا ہے
[illegible] یہ خصوصیت ہے کہ اس نے اپنے آپ کو خالص ہندستانی
[illegible] ہے۔ اردو کا کوئی ادبی فن پارہ خواہ کسی دوسری ادبیاتی جہاں کی دین ہو
[illegible] نے اردو ادبیات کے دامن میں آنکھ کھولی تو اس فن پارے نے اردو
[illegible] حوالے سے ادبیات عالم کو متاثر کیا۔ جس کی ایک مثال اردو غزل ہے۔
[illegible] میں غزل ایک ادبی فن پارہ نہیں بلکہ ایک جادو کا نام ہیں جس نے عالم
[illegible] میں ہر شعری تخلیق کو متاثر کیا ہے۔ یہی اثر ہندستان کے جنوبی خطہ مہاراشٹر میں
[illegible] جونے والی قدیم ترین زبان مراٹھی پر بھی ہوا۔ میں اپنے اس موضوع غزل کی نئی
[illegible] کے حوالے سے غزل کی اس نئی بستی کا تذکرہ کرنے جا رہا ہو۔

مراٹھی زبان میں کلاسیکی دور سے ہی شاعری کے نقوش ملتے ہیں۔ مراٹھی زبان وادب کے کلاسیکی شعراء میں سنت ایکناتھ، سنت نامدیو، سونا مہاراج اور سنت

شگفتہ تحریریں

(مضامین کا مجموعہ)

ڈاکٹر ایس ایم شکیل

فہرست مضامین

شمار	فہرست مضامین	صفحہ
الف	پیش لفظ..............................ڈاکٹر نصرت مہدی صاحبہ	06
ب	سخن گفتی..............................ڈاکٹر ایس ایم شکیل	07
پ	ڈاکٹر ایس ایم شکیل کی سوچ کا دائرہ.........ڈاکٹر شرف الدین ساحل	11
ت	شگفتہ تحریریں ایک مطالعہ..................ڈاکٹر صغیر افراہیم	16
ٹ	شگفتہ بیانیہ..............................ڈاکٹر عتیق احمد قریشی	20
ث	شگفتہ تحریروں کا قلم کار.....................ڈاکٹر ساجد علی قادری	26
ج	خاندیش کی ادبی تہذیب کا نمائندہ.........حاجی انصار احمد	30
	مضامین	
ا۔	اُردو نثر کا سفر نامہ	35
۲۔	خاکہ نگاری کا فن اور اس کی ماہیت	55
۳۔	خاندیش کی شاعری میں حب الوطنی کے عناصر	61
۴۔	خاندیش میں اُردو غزل ۱۹۶۰ء کے بعد	75

شگفتہ بیانیہ

ادب زندگی ہے اور زندگی ادب۔ زندگی کو سلیقہ سے شگفتگی و رعنائیوں کے ساتھ صفحہ قرطاس کے سپرد کرنا اور لفظوں کی ہر کروٹ پر زندگی کے ایک ایک رنگ کو بھرنا اور ان رنگوں میں خود کو تلاش کرنا ادب ہے۔ ادب زندگی کے ان لازوال رنگوں کا نام ہے جو ہر دور میں ایک نئے قالب کے ساتھ نئے خیال و فکر میں ڈھل کر صاحب قلم کے خون جگر کا خمیر بن کر اٹھتا ہے۔ کبھی شاعری کی شگفتگی کے پیکر میں تو کبھی نثر کے سلیس انداز میں کبھی تحقیق کے مدلل قالب میں تو کبھی تنقید کے میزان پر۔ آج ہر زبان میں ادب اپنی اہمیت و افادیت کو روز اول سے زیادہ مضبوطی سے منوا رہا ہے یہ دور انقلابی دور ہے اور زندگی کے ہر محاذ پر انقلابات ہیں۔ ہر لحظہ سے پرانے پیمانے ڈھئے رہے ہیں اور نئے نئے برج خلیفہ کی تعمیر ہو رہی ہے۔ وقت ہر پرانی چیز پر دھول پھینک کر آگے نکل جاتا ہے۔ ادب ان ملبوں سے زندگی کے وہ آئینہ خانے نکال لاتا ہے جس میں ہر دور کی تصویر من و عن نظر آتی ہیں اور زندگی کی اسی من و عن تصویر کشی کا کام ہمارے محققین، ناقدین اور مبصرین کرتے آئے ہیں آج تخلیقی ادب کی قدامت و جدت کے درمیان جو پل کا کام انجام دے رہا ہے وہ ادب کا تحقیقی و تنقیدی سرمایہ ہے۔ پیش نظر

نورالحسنین کے افسانوں
کا
تجزیاتی مطالعہ

مرتبہ: ڈاکٹر قمر النساء

فہرست

○ [illegible] کی افسانہ نگاری	ڈاکٹر قمر النساء	09
○ افسانہ	پیپل کی چھئیاں	29
○ تجزیہ	احمد رشید علیگ، علی گڑھ	41
○ افسانہ	کلمہ گو	49
○ تجزیہ	ڈاکٹر اسلم جمشید پوری، میرٹھ	59
○ افسانہ	رنگوں کے اسیر	66
○ تجزیہ	معین الدین عثمانی، جل گاؤں	76
○ افسانہ	۱۹/مارچ، ۲۳۵۰ء	81
○ تجزیہ	ایم۔مبین، بھیونڈی	89
○ افسانہ	پیچ بھنور ندیا گہری	96
○ تجزیہ	ڈاکٹر عظیم راہی، اورنگ آباد	107
○ افسانہ	بازی گر	114
○ تجزیہ	ڈاکٹر عبدالمجاہد انصاری، خلد آباد	118
○ افسانہ	ایک زندہ کہانی	124
○ تجزیہ	ڈاکٹر قاضی نوید، اورنگ آباد	133
○ افسانہ	وصیت	139
○ تجزیہ	ڈاکٹر عالیہ کوثر، جالنہ	154
○ افسانہ	آخری اسٹوری	162
○ تجزیہ	ڈاکٹر قریشی عتیق احمد، بدناپور	171
○ افسانہ	فقط بیان تک	179

آخری اسٹوری

ڈاکٹر قریشی عتیق احمد، بدناپور

[illegible] کے بعد اردو افسانہ نئے فنی تجربات کے ساتھ منظر عام پر آیا۔ افسانوی [illegible] نے افسانے کی کہکشاں میں نئے موضوعات، تجربات ومشاہدات وتکنیکی [illegible] ۔ افسانے کا یہی نیا پن جدید افسانہ کہلایا۔ ۱۹۵۰ء سے ۱۹۶۰ء کے [illegible] لے افسانوں کو جدید افسانے کی پہلی کھیپ کہا جائے تو غلط نہیں ہوگا۔ کیونکہ [illegible] سے نکل کر فکشن کی زمین پر نئے تجربات ردوقبول کے مخاصمے روایات اور اپنی [illegible] جو انسانی فطرت کا حصہ ہے اس کے درمیان جدید فکری رجحان کے زیر اثر نئے [illegible] تجریدی، تمثیلی استعاراتی فن کے عنوان سے کئے گئے یقیناً اردو فکشن کو ایک بسیط [illegible] تے ہیں۔

[illegible] فکشن کے استعاراتی پیکر میں ڈھلا ایک افسانہ ''آخری اسٹوری'' سرزمین دکن [illegible] کے ایک فکشن نگار کے قلم سے منصۂ شہود پر آیا جو اپنی روایتوں کا علمبردار، اپنی [illegible] اساس کا پیمبر، اپنے خیال فکر وفلسفہ کا امین اور اپنی قلم ومزاج کا محافظ، جسے [illegible] نورالحسنین کے نام سے جانتی ہے۔ افسانہ آخری اسٹوری نورالحسنین کے افسانوں [illegible] دیت کا حامل جدید افسانہ ہے۔ نورالحسنین کا افسانوی مجموعہ ''گڑھی میں اترتی [illegible] ۱۹۹۹ء میں منظر عام پر آیا اپنی انفرادیت اور روایات کی محبت میں جدت طرازی کی [illegible] اس مجموعہ میں موجود افسانہ 'آخری اسٹوری' ظاہری طور پر ترقی یافتہ معاشرے کی [illegible] میں ترقیوں کی نئی چکاچوند، انصاف پروری، مرد اور عورت کے حقوق کے غلغلوں [illegible] ایسی روایتی کہانی ہے جو ہر دور میں زندہ ہو جاتی ہے اور ظلم واستبداد کے سائے میں

سجاد حیدر یلدرم

کلام اور اصحاب قلم کی نظر میں

مرتب

ڈاکٹر قریشی عتیق احمد

Sajjad Haider Yaldram
Kalam Aur Ashab-e-Qalam ki Nazar me

By : Dr. Qureshi Ateeq Ahmed

Mirza World Book House
Publisher & Distributors
Dargah Hazrat Nizamuddin, Qaisar Colony,
Aurangabad. 431001.(M.S.)
Mob. 9325203227, 7798077863
Email : mirzabookhouse@gmail.com

ISBN 93-83741-46-5
9789383741465

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
Dnyangangotri, Near Gangapur Dam,Nashik - 422 222 (India)
School of Humanities and Social Sciences
Telephones : (0253) 2231714,2231715,2230227
Fax :(91) 253- 2230475

ज्ञानगंगा घरोघरी

Outward No.: HSS/ 378 /2019

Date : - 20 /09 /2019

CERTIFICATE

This is to certify that **Dr. Qureshi Ateeq Ahmed Abdul Quddus** is associated with the programme development of M.A. Urdu Programme of the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik.

He has made valuable contribution in formulating syllabus of the Programme and he has also Written following book of the Programme.

COURSE : M.A. URDU Ist Year
SUBJECT : MUR-202 Afsana Aur Darama
Book No. 4 : Title - Muntakhib Darame Aur Darama Nigaro Ka Mutala

Books published by the University have ISBN numbers.

This certificate is being issued to him with the sense of gratitude.

(Dr. Umesh Rajderkar)
Director
School of Humanities & Social Sciences

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
Dnyangangotri, Near Gangapur Dam,Nashik - 422 222 (India)
School of Humanities and Social Sciences
Telephones : (0253) 2231714,2231715,2230227
Fax :(91) 253- 2230475

ज्ञानगंगा घरोघरी

Outward No.: HSS/ 396 /2019 Date : - 20 / 09 /2019

CERTIFICATE

This is to certify that **Dr. Qureshi Ateeq Ahmed Abdul Quddus** is associated with the programme development of M.A. Urdu Programme of the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik.

He has made valuable contribution in formulating syllabus of the Programme and he has also edited following books of the Programme.

COURSE : M.A. URDU IInd Year
SUBJECT : MUR - 302 URDU NAZAM
Book No. 1 : Title - Nazam Ke Maana, Mafhum, Tarif Aur Urdu Nazam Ki Ibteda
Book No. 2 : - Urdu Mein Nazam Ka Aghaz-o-Irtequa
Book No. 3 : - Urdu Nazam Ki Hayyatein
Book No. 4 : - Muntakhib Nazmo Aur Nazam Nigaro Ka Mutala

Books published by the University have ISBN numbers.

This certificate is being issued to him with the sense of gratitude.

(Dr. Umesh Rajderkar)
Director
School of Humanities & Social Sciences

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा

[illegible] नाशिक [illegible]

दिनांक 30/09/2019

जावक प्रथम मुवि/मा.व.सा/412/2019

प्रति,

डॉ. कुरेशी अतिक अहमद,
आर्टस अँण्ड कॉमर्स कॉलेज,
बदनापूर जि. औरंगाबाद

विषय : लेखन / संपादन कामाचे मानधन

[illegible]

आपण बी. ए. [illegible] शिक्षणक्रमासाठी *MUR-302- उर्दू नज्म विषयांतर्गत
* पुस्तक क्रमांक- 03, 04. [illegible] लेखन/संपादन [illegible] आपले आभार [illegible] विनंती

सोबत धनादेश क्र. 09729 रक्कम 27000/- दिनांक 23/9/2019 सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया पाठवित आहे. आपणाला [illegible] विभागातर्फे [illegible] करण्यात आलेली आहे [illegible]

सहकार्याबद्दल पुनश्च आभार

* MUR-302- उर्दू नज्म
पुस्तक 3 → उर्दू नज्म की हयातें
पुस्तक 4 → मुंतखिब नज्मो और नज्म निगारो का मुतालेआ
} संपादन मानधन

30/9/19

शैक्षणिक संयोजक (उर्दू)
मोहम्मद आलिफ

30/9

[illegible]
संचालक,
मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा

ABOUT THE BOOK

Today's era is focusing on innovative Research in Science and Technology. In this era there is a great development in innovative research in all branches of sciences and technologies. This book is published by the National Publisher, RUSHI Publication, Aurangabad (M.S.) entitled, "Innovative Research in Science and Technology" is a guideline for promoting the researchers in various disciplines of Science, Engineering and Technology. The Authors have contributed their research work for the motivation of budding researchers. Maximum numbers of the manuscripts are related to current scientific research carried out by researchers while doing their research work and also they have written it in simple and lucid language with tables and graphs. In this book, the chapters from various research fields are systematically arranged, also each and every care has been taken to cover more branches of science disciplines.

RUSHI PUBLICATION
B-115, Gajanan Colony, Gharkheda
Aurangabad. (M. S.) INDIA, 431 005
E-mail: *rushipublication27@gmail.com*

ISBN: 978-81-951034-5-4

Innovative Research in Science and Technology

Innovative Research in

Science and Technology

Editor: Dr. C. M. Kale

ISBN: 978-81-951034-5-4
28 Innovative Research in Science and Technology (An Edited Book)

Sol-Gel Synthesis and Liquid Nitrogen Assisted Immediate Quenching Effect on the Morphological, Electrical Properties of Copper Ferrite Nanoparticles

Dr. Vishnu. K. Surase
Department of Physics, Arts, Science & Commerce College, Badnapur, Jalna-431202

Email: *surashevishnu@gmail.com*

ABSTRACT

The Copper ferrite nanoparticles were fabricated by the sol-gel auto-combustion method and were characterized after the immediate quenching technique employing the liquid nitrogen. The structural parameter was characterized by the X-ray diffraction technique. The lattice constant (*a*) and other structural parameters were subsequently influenced (~8.672-~8.649 Å) by the immediate quenching effect. Copper ferrite nanoparticles were reported to be crystalline, spherical with smooth surfaces, and with an average diameter of ~35 ~ 27 nm. With the decreasing DC-electrical resistivity an activation energy ΔE was observed to be changed from 0.01 to 0.041 eV as a result of liquid nitrogen quenching.

Keywords: *Copper ferrite, Sol-gel, Quenching, Electrical property*

1. INTRODUCTION

Heat-treatment to metals is sub-categorized by three major energy task forces annealing, quenching, and tempering. Particularly in the class of transition metals, ferrite is the most prominent leader exhibiting the combined properties of an electrical insulator and magnetic conductor [1]. Ferrites are the ferromagnetic material featured with high resistivity belonging to the semiconductor family with a general formula $MoFe_2O_3$ (where, Mo represents divalent metallic ions i.e. Ni^{2+}, Co^{2+}, Zn^{2+}, Cu^{2+}, Mg^{2+}, Mn^{2+}, Fe^{2+}, Cd^{2+}) [2]. They are widely used as the core of inductors and transformers [3]. Electric generators [4]. CDs, microwave devices [5]. For the last few years Copper ferrite is widely studied by many researchers due to its applicability in nanomedicine, gas sensors [6], catalysts, electrochemical cells, high-density magneto-optic recording devices, ferrofluids [7, 8]. Copper ferrite is mostly inverse spinel structure $(Cu_x\,Fe_{1-x})_A\,[Cu_{1-x}\,Fe_{1+x}]_B O_4$ i.e. the site preferences of divalent metal ion Cu^{2+} remain octahedral [B]-site with Fe^{3+} ions and Fe^{3+} ions occupy tetrahedrally (A)-site; [9]. However, the effect of liquid quenching from higher temperature to lower temperature has been made to understand the effect of quenching on the structural and electrical properties of Copper ferrite naoparticles synthesized by the sol-gel auto-combustion method.

2. EXPERIMENTAL

AR grade copper nitrate [$Cu(NO_3)_2.6H_2O$], ferric nitrate [$Fe(NO_3)_3.9H_2O$], and citric acid [$C_6H_8O_7.H_2O$] were used as a starting material of sol-gel synthesis for the production of copper ferrite nanoparticles. The metal nitrates and citric acid was keeping a molar ratio of 1:3 and formed a clear homogeneous solution. The sol was stirred continuously for 4 h till it transforms into a xerogel. An entire auto-combustion process has happened in a few minutes. Finally, the as-burnt powder was annealed in the programmable furnace at 600° C for 4 h with a heating rate of 10° C/min to obtain the single-phase copper ferrite. Pellets of Copper ferrite nanoparticles were baked through heat treatment in a programmable furnace at 600º C. The quenching method can be written in order: Infurnace-cooling > air cooling > oil quenching > polymer quenching > water quenching > brine quenching > inert gas quenching. The other set of (unquenched copper ferrite) UQCF was soaked in the air for 5 min and then dropped into the freezing temperature of 77 K (bp −195.79 °C) for 20 min using liquid nitrogen and so-called first-stage quenching. The key feature of liquid nitrogen has thermal conductivity 25.83×10^{-3} W/(m·K) and diamagnetic magnetic ordering which operates the thermal